

Лапшин С.А. Перспективи вступу України до НАТО в контексті агресії Російської федерації / С.А. Лапшин // Вісник факультету історії, етнології і права : збірник наукових праць. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. – Вип.15. – С.57-61.

Лапшин С.А.

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО В КОНТЕКСТІ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті проаналізовано перспективи вступу України до Північноатлантичного альянсу в контексті агресії Російської федерації. Визначено основні переваги та перепони вступу України до НАТО.

Ключові слова: НАТО, національна безпека, агресія, «гібридна війна».

В умовах гібридної війни Російської федерації проти України особливо гостро постає питання необхідності вступу до НАТО. Зауважимо, що дане питання є одним із ключових у трансформаційних процесах сучасної української держави – саме тому вони використовується різними політичними силами особливо гостро у передвиборчий період. До 2004 р. дане питання використовувалося виключно із негативним підтекстом радянської візії значення Північноатлантичного альянсу у світі. В той же час політична заангажованість, брак об'єктивної інформації, пострадянський стереотип НАТО як «агресивного військового блоку» значно ускладнювали процес формування неупередженого ставлення громадян до НАТО.

Питання перспектив вступу України до НАТО знайшли відображення у дослідженнях О.Соскіна, Л.Даниленко, Г. Перепелиці та інших.

Анексія Криму та військовий конфлікт на сході України, викликані збройною агресією Росії, стали саме тим каталізатором, який призвів до трансформації як економічної так і політичної площин сучасного геополітичного простору української держави. Питання захисту національної цілісності та суверенітету України як у зовнішньому середовищі, так і всередині країни набули світового значення. Дослідження вступу України до НАТО як основи формування оптимальної моделі національної безпеки та стабільного розвитку набуло актуальності з погляду стримування агресії, що виразно проявляється зі сторони Російської Федерації.

Глибоке реформування НАТО і посилення його ролі у вирішенні цілого ряду принципових проблем розвитку Європи перетворили альянс не тільки в ключову ланку в ланцюзі інститутів регіональної безпеки, а й в один з вирішальних чинників становлення системи колективної безпеки на Європейському континенті в цілому. У Європі, беручи участь у вирішенні міжнародних конфліктів та забезпеченні режимів нерозповсюдження, НАТО постало як ефективний механізм подолання загроз безпеці. У той же час, перебудова регіональної системи міжнародних відносин, здійснювана в

процесі розширення альянсу, розглядається деякими державами Європи як загроза. Подібна неоднозначність у оцінках місця НАТО в контексті регіональної безпеки пояснюється складністю і багатомірністю сучасного етапу еволюції Північноатлантичного блоку [1; с.13].

На сьогоднішній день НАТО є надзвичайно потужною політико-військовою організацією, яка об'єднує найбільш розвинуті країни світу і забезпечує кожній із них захист та національну безпеку. Посткомуністичні держави, які приєдналися до альянсу, суттєво посилили систему національної безпеки і зменшили витрати на розвиток військово-оборонного сектору [2; с.71].

НАТО сьогодні перебуває в стадії трансформації в глобальну і універсальну організацію безпеки. В умовах активізації процесів євроінтеграції, коли стратегічний інтерес безпеки для НАТО в Північноатлантичному регіоні і Західній Європі значною мірою є вичерпаним, з появою нових загроз та джерел нестабільності в різних регіонах світу, дедалі більшого значення в діяльності альянсу набувають глобальні інтереси.

Здобувши незалежність, Україна отримала геополітичний спадок як держава у своєрідній щілині між двома світами – євроатлантичним (ЄС, США, Канада) та євразійським (із центром у Росії). Тому її роль у балансуванні між новітніми глобальними загрозами є досить суттєвою.

Зважаючи на стратегічну позицію України як моста між Східною та Західною Європою, відносини між НАТО і Україною мають провідне значення для розбудови миру і стабільності в євроатлантичному регіоні. В 1994 р. Україна стала першою країною-членом СНД, яка приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру», у 1997 р. було підписано Хартію про Особливе партнерство між НАТО і Україною. У 2002 р. було затверджено План дій Україна — НАТО, метою якого є чітке визначення стратегічних цілей і пріоритетів України на шляху до цілковитої інтеграції в євроатлантичні структури.

Щорічно укладаються Індивідуальні програми партнерства між Україною і НАТО, проводяться регулярні спільні військові навчання, із 2005 р. започатковано Інтенсифікований діалог з НАТО з питань набуття членства.

Б. Парахонський та Г. Яворська відзначають, що перебуваючи поза членством НАТО, Україна не може брати повноцінну участь у формуванні механізмів європейської безпеки і, не маючи власної потужної та ефективної системи безпеки й оборони, фактично перебуває в зоні «вакууму безпеки» [3, с. 40]. У сучасних умовах зростає небезпека міждержавних збройних конфліктів та їх неконтрольованого розвитку, частішою стає практика

односторонніх, нелегітимних під кутом зору міжнародного права, дій, які серйозним чином підривають стабільність [3, с.39]. У цих процесах «українська криза» набуває особливого значення і як окремий акт глобального переходу, і як драма незалежної держави, змушеної виживати та робити свій вибір в умовах «конфліктної трансформації» світу [4, с. 3].

В умовах необхідності протистояння «жорстким загрозам» Північноатлантичний альянс стає основою європейської безпеки [3, с. 38]. Ідеологи НАТО висловлюють думку, що не тільки НАТО, усі держави й міжнародні організації повинні адаптуватися до нових викликів безпеки. Заступник Генсекретаря НАТО А.Вершбоу стверджує, що «кожен член альянсу повинен взяти на себе частину колективної відповідальності задля забезпечення миру та безпеки в Україні» [1, с. 44].

Ключові позиції займають провідні держави світу, які домінують у глобальних економічних процесах та впливають на вирішення проблем міжнародної безпеки [3, с.4]. Окреслюючи провідну роль США, З.Бжезінський відзначає, що «сучасна міжнародна система не зможе запобігати конфліктам, якщо Америка не захоче чи не зможе захистити держави, які вона колись підтримувала через національні інтереси чи з доктринальних міркувань» [6, с. 85]. Дж. Фрідман вважає, що головний стратегічний інтерес США – не допустити гегемонії Росії, а ціль РФ – не підпускати США до своїх кордонів [17]. Відтак, найважливішою в стратегічному плані для США і НАТО, стала необхідність реагувати на виклик європейській системі безпеки, що виходить від агресивної політики Кремля [7, с. 3].

Речниця Державного департаменту США М.Харф заявила: «Двері до НАТО відчинені для України». Уряд США висловив рішучу підтримку проєвропейських сил в Україні, засуджуючи агресію Росії. Зокрема, Б.Обама зазначив: «Байдужість до протиправних дій рівноцінна ігноруванню уроків, які написані на кладовищах цього континенту. Сполучені Штати не можуть дозволити Росії підірвати європейську систему безпеки» [8].

Вступ України до альянсу остаточно вирішив би геостратегічну дилему в Європі, пов'язану з відновленням геополітичного суперництва, адже відносини України з НАТО мають важливе значення для розвитку миру та стабільності в євроатлантичному регіоні, враховуючи стратегічну позицію України як «моста між Сходом та Заходом».

Окреслимо переваги вступу України до НАТО: збереження територіальної цілісності держави; захист від будь-якої зовнішньої агресії; «квиток» до Європейського Союзу – НАТО є невід'ємною частиною євроінтеграційного процесу; підвищення обороноздатності України; запровадження західних

оборонних стандартів; істотне зниження ризику війни проти України, сепаратизм втратить силові основи для своєї можливої реалізації; імпульс іноземним інвесторам для приходу в Україну; покращення клімату для здійснення підприємницької діяльності в Україні, зокрема з покращенням міжнародного інвестиційного іміджу України; через дотримання процедур та норм, які підтримує НАТО, та через стабілізацію ситуації з зовнішньою безпекою, зміцнюється демократичний режим в Україні.

Водночас є деякі слабкі сторони у разі членства України в НАТО: Україні необхідно буде надавати збройну підтримку союзникам НАТО, якщо на їхню територію буде здійснено напад; ймовірно певне збільшення витрат на оборону в Україні; вартість членського внеску України до бюджету НАТО за попередньою оцінкою перебуватиме в межах 40-50 млн. доларів США на рік.

Як ми бачимо, переваг від вступу України до НАТО є набагато більше, ніж недоліків. Однак, частина населення нашої держави вважає по іншому. Представимо результати соціологічних досліджень, проведених Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Результати відповіді на питання: Якби наступної неділі відбувався референдум щодо вступу України до НАТО, як би Ви проголосували?

За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не голосував би	Важко відповісти
43,3%	31,6%	13,5%	11,6%

Не дивлячись на відсутність абсолютної підтримки громадянами України вступу до НАТО, з боку альянсу є підтримка та розуміння проблем. Помічник заступника Генерального секретаря НАТО з питань оборонних інвестицій Ернест Герольд зазначає, що НАТО розглядає підвищення обороноздатності України важливим фактором безпеки євроатлантичного регіону, альянс продовжують і поглиблює багатоаспектну підтримку реформ українського сектору безпеки і оборони.

Таким чином, в умовах зростання небезпеки повномасштабних воєнних дій з боку Російської федерації питання вступу України до НАТО набуває особливо актуального характеру. Водночас збройна агресія Росії в Україні представляє для трансатлантичного співтовариства найбільш серйозну загрозу безпеці за останні 30 років. Дослідження вступу України до НАТО як основи європейської системи захисту стало ключовим фактором політичної перебудови альянсу. Євроатлантичний курс української держави викликав занепокоєння уряду РФ щодо можливості утвердження російської влади над Україною, а також здобуття впливу на міжнародній арені. Вторгнення російських військ в Україну з одночасним порушенням її суверенітету, територіальної цілісності та незалежності уповільнює процес вступу країни

до НАТО та створює явну загрозу європейській безпеці, Північноатлантичному співтовариству та сусідам Росії в Євразії. Це стало викликом для міжнародної спільноти до пошуку нових шляхів укріплення єдності стосовно “українського питання” та прагнення до колективного захисту східних кордонів з метою забезпечення безпеки в регіоні. Територіальна анексія є важливим геополітичним розривом, яка показує, що Росія більше не грає за встановленими всезагальними правилами. Актуальним сьогодні став вислів К.Непота: “Хочеш миру – готуйся до війни”. Тому для України надзвичайно важливим є продовження та поглиблення співпраці із НАТО в рамках діючих проектів та програм, проведення інформування населення щодо позитивних наслідків вступу України до НАТО (з метою схвалення даного рішення у випадку проведення референдуму), реформування військово-промислового комплексу за стандартами НАТО та ін. Реалізація вказаних напрямків є запорукою припинення військової агресії Російської федерації, відновлення суверенітету та територіальної цілісності України і основою трансформаційних процесів.

Джерела та література

1. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива? / За загальною ред. О.Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2007. – 336 с.
2. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України / За загальною ред. О.Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. – 192 с.
3. Власюк О. Україна в системі міжнародної безпеки: Монографія / О.Власюк. - Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ. – 450 с.
4. Парахонський Б. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України / Б.Парахонський, Г.Яворська, за заг. ред. К.Кононенко. – Київ, 2014. – 42 с.
5. Єрмолаєв А. Український конфлікт і майбутнє світової та європейської безпеки / А.Єрмолаєв, С.Денисенко, О.Маркеєва, Л.Поляков // Нова Україна, 2015. – 30 с.
6. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза глобальної влади/ Пер. з англійської Г. Лелів. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.
7. Фридман. Дж. Інтереси РФ и США в отношении Украины несовместимы друг с другом / Дж. Фридман // Коммерсант.ru, 2014. - <http://kommersant.ru/doc/2636177>.
8. Харф М. США: двері НАТО відкриті для України / М.Харф // http://espresso.tv/news/2014/12/23/ssha_dveri_nato_vidkryti_dlya_ukrayiny.

Лапшин С.А.

Перспективы вступления Украины в НАТО в контексте агрессии Российской Федерации

В статье проанализированы перспективы вступления Украины в Североатлантический альянс в контексте агрессии Российской Федерации. Определены основные преимущества и преграды вступления Украины в НАТО.

Ключевые слова: НАТО, национальная безопасность, агрессия, «гибридная война».

Lapshyn S.A.

Perspectives of Ukraine's accession to NATO in the context of the aggression of the Russian federation

The article analyzes the prospects of Ukraine's accession to the North Atlantic Alliance in the context of the aggression of the Russian Federation. The main advantages and obstacles of Ukraine's accession to NATO are determined.

Key words: NATO, national security, aggression, "hybrid war".